

STANOWISKO FEDERACJI BEZPIECZNA ŻYWNOSĆ

dotyczące projektu rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 16 czerwca 2025 r.
w sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży
w jednostkach systemu oświaty oraz wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze
stosowane w ramach żywienia zbiorowego

Warszawa, 15.07.2025 r.

Federacja Bezpieczna Żywność krytycznie ocenia projekt rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 16 czerwca 2025 r., wskazując na zagrożenia dla zdrowia dzieci, środowiska i zasad równego traktowania. W proponowanym kształcie przepisy utrwalają wysokoemisyjny model żywienia oparty na produktach odzwierzęcych i dyskryminują uczniów oraz uczennice na diecie roślinnej. Federacja apeluje o wprowadzenie równego dostępu do pełnowartościowych posiłków roślinnych oraz dostosowanie regulacji do aktualnej wiedzy naukowej i zobowiązań klimatycznych Polski.

W kontekście trwających kryzysów zdrowotnych, środowiskowych i społecznych, kluczowe jest, aby każde działanie legislacyjne w obszarze żywienia dzieci i młodzieży było zgodne z aktualną wiedzą naukową oraz standardami praw człowieka. Jednocześnie każde działanie legislacyjne musi uwzględniać długoterminowy wpływ związany z kształtowaniem postaw konsumenckich oraz budowaniem świadomości społecznej w obszarze zdrowia publicznego, ochrony środowiska i klimatu, praw człowieka oraz praw zwierząt.

I Prawo do zdrowia

Zgodnie z art. 68 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej państwo ma obowiązek zapewnienia szczególnej opieki zdrowotnej dzieciom. W tym kontekście, **żywienie zbiorowe w jednostkach systemu oświaty** powinno być zgodne nie tylko z krajowymi normami żywieniowymi, ale również z aktualnym stanem wiedzy naukowej oraz **zaleceniami międzynarodowych instytucji zdrowia publicznego**.

Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) już w 2015 r. zaliczyła przetworzone mięso (np. wędliny, kielbasy) do grupy 1 czynników rakotwórczych (czyli tej samej grupy co tytoń i azbest), a czerwone mięso do grupy 2A – prawdopodobnie rakotwórczych dla ludzi¹. Ryzyko dotyczy m.in. raka jelita grubego, a także chorób układu sercowo-naczyniowego. WHO, FAO i EAT-Lancet podkreślają pilną potrzebę ograniczenia spożycia mięsa i produktów odzwierzęcych, szczególnie u dzieci i młodzieży, których organizmy są bardziej wrażliwe na składniki prozapalne i tłuszcze nasycone. Zgodnie z raportem WHO z 2021 r.² należy przesunąć dietę populacyjną w kierunku modeli opartych na białkach roślinnych dla ludzi – w celu poprawy stanu zdrowia publicznego i zmniejszenia obciążeń systemu opieki zdrowotnej.

Z dużym zaniepokojeniem przyjmujemy zapisy projektu rozporządzenia, które wprost zobowiązują do obowiązkowego serwowania mięsa dwa razy w tygodniu i mięsa ryb raz w tygodniu, oraz podawania codziennie dwóch porcji mleka lub produktów mlecznych, z możliwością zastąpienia tylko jednej z nich napojem roślinnym.

Dane naukowe wskazują jasno, że

- nadmierne spożycie tłuszczów zwierzęcych i białka zwierzęcego jest jednym z głównych czynników ryzyka chorób cywilizacyjnych – otyłości, cukrzycy typu 2, miażdżycy, niektórych nowotworów i nadciśnienia³,
- w Polsce ponad 1/3 dzieci ma nadwagę lub otyłość – według raportu Instytutu Matki i Dziecka (2022), a wśród 11-latków z otyłością – aż 83% spożywa codziennie mięso i produkty mleczne w dwóch lub więcej posiłkach,

¹ WHO/IARC, https://www.iarc.who.int/wp-content/uploads/2018/07/pr240_E.pdf, 2015

² Plant-based diets and their impact on health, sustainability and the environment, WHO 2021, [349086](https://www.who.int/publications-detail/9789240017131)

³ <https://ncez.pzh.gov.pl/dzieci-i-mlodziez/piramida-zdrowego-zywienia-i-stylu-zycia-dzieci-i-mlodziezy-2/>, <https://ncez.pzh.gov.pl/zasady-zdrowego-zywienia/zywienie-dzieci-w-wieku-szkolnym/>

- posiłki szkolne komponowane są na bazie mięsa i produktów zwierzęcych, nie są precyzyjnie oznakowane (ze wskazaniem alergenów zgodnie z wymaganiami Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE)⁴ nr 1169/2011 z dnia 25 października 2011 r. w sprawie przekazywania konsumentom informacji na temat żywności⁵).

W świetle badań i danych decyzja Ministerstwa Zdrowia ws. obowiązku podawania mięsa, ryb i nabiału zwierzęcego jest nieuzasadniona i może prowadzić do dalszego pogarszania się stanu zdrowia dzieci i młodzieży.

Warto również zaznaczyć, że mięso i nabiał podawane w ramach zbiorowego żywienia w szkołach pochodzi w większości z przemysłowej produkcji zwierzęcej (tzw. ferm wielkotowarowych, przemysłowych), gdzie:

- stosuje się antybiotyki, co przyczynia się do narastającego problemu antybiotykooporności – uznanego przez WHO za jedno z największych zagrożeń zdrowotnych XXI wieku,
- często stwierdzane są resztki antybiotyków, pestycydów i metali ciężkich w produktach mięsnych⁶,
- występują zagrożenia mikrobiologiczne – np. *Salmonella*, *Listeria*, *Campylobacter*, które mogą być szczególnie niebezpieczne dla dzieci.

Według Światowej Organizacji Zdrowia: *“Oporność na środki przeciwdrobnoustrojowe występuje, gdy bakterie, wirusy, grzyby i pasożyty zmieniają się w czasie i nie reagują już na leki, co utrudnia leczenie infekcji i zwiększa ryzyko rozprzestrzeniania się choroby, może prowadzić do ciężkiego przebiegu choroby i śmierci. W rezultacie leki stają się nieskuteczne, a infekcje utrzymują się w organizmie, zwiększając ryzyko rozprzestrzeniania się na inne*

⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/ALL/?uri=celex:32011R1169>

⁵ Magazyn Bezpieczna Żywność, Green REV Institute 2024, Żywność roślinna w mazowieckich szkołach, <https://futurefood4climate.eu/7107-2/>

⁶ <https://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/pub/7985>

osoby.”⁷ Jeżeli władze i państwa nie podejmą dalszych działań, do 2050 r. liczba ofiar śmiertelnych oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe na całym świecie może osiągnąć ponad 10 milionów rocznie, czyli więcej niż oczekiwana liczba zgonów z powodu nowotworów i cukrzycy łącznie, co może spowodować szkody gospodarcze równie katastrofalne jak światowy kryzys finansowy w latach 2008-2009⁸.

“W Polsce w 2019 r. odnotowano 5 600 zgonów przypisywanych oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe i 24 100 zgonów związanych z opornością na środki przeciwdrobnoustrojowe. Liczba zgonów z powodu oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe w Polsce jest wyższa niż liczba zgonów z powodu chorób neurologicznych, chorób układu trawiennego, cukrzycy i chorób nerek, infekcji dróg oddechowych i gruźlicy oraz przewlekłych chorób układu oddechowego.”⁹ W kontekście alarmujących danych dot. wzrastającego problemu antybiotykooporności decyzja Ministerstwa Zdrowia w zakresie wzmacniania roli mięsa i nabiału w diecie młodych Polek i Polaków jest niezasadna i sprzeczna z najnowszą wiedzą naukową.

II Prawo do życia w czystym środowisku

Zgodnie z art. 74 Konstytucji RP oraz art. 37 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej, każda osoba ma prawo do życia w środowisku naturalnym o odpowiedniej jakości, a władze publiczne zobowiązane są do ochrony tego środowiska.

Tymczasem w obecnym kształcie, projekt rozporządzenia Ministra Zdrowia **utrwała wysokoemisyjny, nie zrównoważony model żywienia**, który pozostaje w sprzeczności z:

- polityką klimatyczną Unii Europejskiej (Europejski Zielony Ład),

⁷ <https://www.who.int/health-topics/antimicrobial-resistance>

⁸ Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 1 czerwca 2023 r. w sprawie działań UE na rzecz zwalczania oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe (2023/2703(RSP))

⁹ https://www.healthdata.org/sites/default/files/files/Projects/GRAM/Poland_0.pdf

- rekomendacjami FAO, WHO i IPCC,
- deklarowanymi celami Polski dot. redukcji emisji i ochrony bioróżnorodności.

Zgodnie z raportem FAO i World Banku, globalna produkcja zwierzęca odpowiada za około 14,5% wszystkich emisji gazów cieplarnianych (GHG) związanych z działalnością człowieka. W samej Unii Europejskiej¹⁰ ten sektor odpowiada za 12–17% emisji GHG – głównie metanu (CH₄) i podtlenku azotu (N₂O), które mają znacznie wyższy potencjał cieplarniany niż CO₂¹¹. Raport IPBES¹² (Platforma Międzyrządowa ds. Bioróżnorodności) wskazuje, że hodowla zwierząt gospodarskich jest głównym czynnikiem utraty bioróżnorodności na świecie, odpowiedzialnym nawet za 78% degradacji środowisk lądowych. Wynika to m.in. z wylesiania pod uprawę roślin paszowych, zanieczyszczenia gleb i wód azotanami i fosforanami z gnojowicy, nadmiernego i niezrównoważonego zużycia wody i ziemi. Według Europejskiej Agencji Środowiska (EEA), sektor hodowlany odpowiada za do 81% emisji amoniaku (NH₃), co przyczynia się do zakwaszania gleb i eutrofizacji wód, jest głównym źródłem zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych azotanami – zwłaszcza w Polsce, gdzie problem ten dotyczy niemal wszystkich zlewni rolniczych¹³.

Wprowadzenie i utrzymanie w placówkach wyżywienia zbiorowego obowiązkowych porcji mięsa i nabiału – bez realnych, powszechnie dostępnych alternatyw roślinnych – utrwała wysokoemisyjny i zasobożerny model żywienia sprzeczny z polityką klimatyczną Polski, która zakłada redukcję emisji GHG o 55% do 2030 r., oraz z postulatami ONZ i WHO dotyczącymi transformacji żywienia w kierunku niskoemisyjnego systemu opartego na diecie planetarnej.

Rozporządzenie powinno wyraźnie i jasno uznać wpływ komponentów żywnościowych na środowisko i klimat, zachęcać i motywować do ograniczenia mięsa (w tym ryb) i nabiału na

¹⁰ https://climate.ec.europa.eu/eu-action/sectoral-action/agriculture_en

¹¹ <https://www.fao.org/3/i3437e/i3437e.pdf>,

¹² <https://ipbes.net/global-assessment>

¹³ <https://www.eea.europa.eu/publications/environmental-pressures-from-livestock>

rzecz roślinnych źródeł białka, wprowadzać mechanizmy edukacji ekologicznej poprzez żywienie zbiorowe w szkołach (przykładem są postulaty Programu Roślinna Szkoła¹⁴).

III Prawo do równego traktowania

Z badań przeprowadzonych przez Green REV Institute, oraz koalicję Future Food 4 Climate w 2022 r.¹⁵ wynika, że:

- tylko 6,5% uczniów i uczennic ma dostęp do ciepłego posiłku roślinnego w szkole,
- ponad 17% czuje się dyskryminowanych z powodu swojej diety,
- w wielu szkołach uzyskanie posiłku roślinnego wymaga zaświadczenia lekarskiego, co jest naruszeniem zasady równego traktowania i barierą administracyjną.

Zgodnie z art. 32 Konstytucji RP, nikt nie może być dyskryminowany w życiu społecznym z żadnej przyczyny. Tymczasem obecne przepisy oraz projekt rozporządzenia MZ z dnia 16 czerwca 2025 r., nie tylko nie gwarantują równego dostępu do posiłków dla uczniów i uczennic na diecie roślinnej, ale wzmacniają nierówność i w efekcie prowadzą do wykluczenia i dyskryminacji osób na diecie roślinnej, osób, które mają alergie czy nietolerancje.

IV Edukacja żywieniowa i kształtowanie postaw konsumenckich młodych Polek i Polaków poprzez żywienie zbiorowe

Rozporządzenie Ministra Zdrowia kształtuje nie tylko standardy bezpieczeństwa żywności, ale realnie wpływa na codzienne wybory i postawy konsumenckie uczennic i uczniów. Posiłki serwowane w szkołach publicznych są nie tylko elementem profilaktyki zdrowotnej – stanowią fundamentalną formę edukacji żywnościowej i klimatycznej, szczególnie tam, gdzie dzieci nie mają dostępu do wiedzy lub praktyki żywienia w domu.

¹⁴ <https://roslinnaszkoła.pl/>

¹⁵ Badanie przeprowadzone przez Green REV Institute we współpracy z koalicją Future Food 4 Climate w kwietniu–maju 2022 roku

Szkoła może i powinna uczyć przez praktykę w obszarze zbilansowanych, odpowiedzialnych i bezpiecznych posiłków, ograniczania marnowania żywności, dokonywania etycznych i ekologicznych wyborów żywnościowych. Projekt rozporządzenia – poprzez obowiązkowe wprowadzenie mięsa, ryb i nabiału oraz brak gwarancji dla posiłków roślinnych – utrwala model konsumpcji oparty na nadmiernym spożyciu produktów odzwierzęcych. Tym samym osłabia kompetencje dzieci w zakresie zrównoważonego żywienia oraz promuje wybory żywieniowe, które są sprzeczne z wiedzą naukową nt. wpływu żywności na zdrowie, środowisko i prawa człowieka.

Warto także zaznaczyć, że wbrew często powtarzanym opiniom, posiłki roślinne oparte na produktach takich jak rośliny strączkowe (soczewica, fasola, ciecierzycza), warzywa sezonowe, kasze, ryż i makarony są porównywalne cenowo lub tańsze niż dania zawierające mięso, ryby czy nabiał. Według analiz organizacji ProVeg i Green REV Institute, koszty zakupu składników do zbilansowanego, roślinnego posiłku w zbiorowym systemie żywienia są niższe średnio o 15–30% w porównaniu do tradycyjnych dań z mięsem. Dodatkowo, posiłki te są prostsze do przygotowania technologicznie (krótszy czas obróbki, brak ryzyka mikrobiologicznego charakterystycznego dla mięsa), co sprzyja ich wdrażaniu w placówkach oświatowych.

V Postulaty

Proponujemy zmiany w projekcie rozporządzenia, uwzględniające zasadę równego traktowania, zakaz dyskryminacji oraz prawo dzieci do odpowiedniego żywienia bez względu na światopogląd, styl życia czy stan zdrowia, a także konstytucyjną ochronę rodzicielstwa.

Proponowane zmiany:

- § 2 ust. 1 pkt 6 lit. b: „co najmniej dwie porcje mleka lub produktów mlecznych, z możliwością zastąpienia ich równoważnymi napojami lub produktami roślinnymi.”
- § 2 ust. 3 pkt 6 lit. f i h: obiady z mięsem co najmniej 2 razy w tygodniu i rybą co najmniej raz w tygodniu, z możliwością zastąpienia ich roślinnymi posiłkami o porównywalnej wartości odżywczej dla dzieci na dietach eliminacyjnych, roślinnych, religijnych lub światopoglądowych.

- Dodanie pkt 9 w § 2 ust. 3: w szkołach i przedszkolach zapewnienie pełnej dostępności posiłków zgodnych z dietą roślinną, eliminacyjną, religijną lub światopoglądową na podstawie deklaracji rodzica lub ucznia.

Apelujemy też o zmianę terminu „napoje roślinne i produkty naśladujące produkty mleczne” na „napoje roślinne i produkty zastępujące produkty mleczne”, by uniknąć negatywnych konotacji i niejasności prawnych.

Federacja Bezpieczna Żywność apeluje o odpowiedzialne projektowanie legislacji, która ma codzienny i realny wpływ na prawa, zdrowie i jakość życia dzieci i młodzieży w Polsce. Ministerstwo Zdrowia powinno współpracować międzyresortowo z ministerstwami odpowiedzialnymi za klimat i środowisko, edukację narodową, rolnictwo i rozwój wsi, tak aby zapewnić, że projektowana legislacja wzmacnia i promuje dostęp do zdrowej, bezpiecznej żywności, wzmacnia pozycję i rolę lokalnych roślinnych rolników i rolniczek oraz spełnia rolę edukacyjną i budowania kompetencji przyszłych konsumentów i konsumentek.

Z poważaniem,

Anna Spurek, Prezeska Federacji Bezpieczna Żywność

Strona Ekspertka:

1. prof. nadzw. dr hab. inż. Tadeusz Pomianek, Prezydent Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie
2. dr hab. Anna Kozajda, prof. IMP, Instytut Medycyny Pracy imienia prof. dra med. Jerzego Nofera w Łodzi
3. dr Robert Maślak, Zoolog, adiunkt na Wydziale Nauk Biologicznych Uniwersytetu Wrocławskiego

Organizacje wspierające:

1. Dolina Bawole Serce
2. Fundacja "Świat w naszych rękach"

3. Fundacja "W Imię Zwierząt"
4. Fundacja Chlorofil
5. Fundacja Klub Myśli Ekologicznej
6. Fundacja Kupuj Odpowiedzialnie
7. Fundacja Ludzie z Natury
8. Fundacja NO.BA
9. Fundacja Oficyna 21
10. Fundacja Onkologiczna Rakiety
11. Fundacja ProVeg
12. Fundacja Rak'n'Roll. Wygraj Życie!
13. Fundacja Szkatułka
14. Fundacja To Proste
15. Fundacja Wegan dla Zwierząt
16. Fundacja Zwierzęta Niczyje
17. Gdańsk bez Granic
18. Halo tu Fauna
19. Istota
20. Mikołów Roślinnie Yeah
21. Podróże z Pazurem
22. Polska dla Zwierząt
23. Rodzice dla Klimatu
24. Społeczni Opiekunowie Drzew Toruń
25. Stowarzyszenie BoMiasto
26. Stowarzyszenie Mężczyźni Przeciw Przemocy
27. Stowarzyszenie Nasze Miejsce na Ziemi "Zielony Kąt"
28. Stowarzyszenie Tarnowska Rospuda
29. Stowarzyszenie wspierające Inicjatywę "Nasz Rzecznik"
30. Stowarzyszenie Zasiaj